

dr Klobouk w Akademii Weterynaryjnej w Brnie, Państwowy Instytut Weterynaryjny w Iwanowicach i Dział Wet. w Państwowym Zakładzie Higieny w Pradze. Ogranicza się ona do przestrzegania weteryna-

ryjno-ochronnych rozporządzeń. Główny nacisk kładzie się na wczesne odłączenie chorych świń w celu zabicia ich w rzeźni i na zakazie uboju w gospodarstwach hodowców oraz na ścisłe przestrzeganiu dezynfekcji.

ADAM SURY

Cieszyn

Choroba cieszyńska świń

Meningo-Encephalomyelitis enzootica suum

Występujące coraz częściej przypadki tzw. zarazy cieszyńskiej u świń na terenie województw południowo-zachodnich skłoniły władze Administracyjno-Weterynaryjne do zainteresowania się nasileniem i etiologią tego schorzenia, powierzając mi zebranie odnośnych materiałów.

Zaraźliwe zapalenie mózgu i rdzenia kręgowego u świń jest chorobą zakaźną o ostrym przebiegu, wywołaną przez zarazek przesykalny. Naogół notowane są niemal na całym świecie tylko przypadki sporadyczne, jednak w p.wnych okolicach: w Czechach, na Morawach, na Śląsku Cieszyńskim, w Austrii, Sudetach, Bawarii, Saksonii i od 1929 r. na terenie woj. śląskiego panuje nagminnie, przy czym przyczyny tego zjawiska nie są bliżej znane.

Sztuczne przeniesienie choroby cieszyńskiej na świnie zdrowe jest możliwe przez zakażenie śmulsją mózgową lub z rdzenia kręgowego chorych świń, wprowadzoną domózgowo mniej skutecznie podskórnie, donosowo w błonę śluzową jak również przez przewód pokarmowy (Klobouk Zverolekarske Rozprawy Z.O.T.V. Nr 8-1931 p. 95).

Naturalne zakażenie następuje drogą przewodu pokarmowego przez przyjęcie karmy lub wody, zamieczonej moczem i wydzielinami błon śluzowych chorych zwierząt, następnie przez zanieczyszczone śliną obficie wydzielaną przez chore zwierzęta, sprzęty do karmienia, przez ukaszenie chorego zwierzęcia, przez zranioną skórę, w końcu przez wszy oraz za pośrednictwem ludzi.

Pewną rolę w szerzeniu się choroby przypisuje się skarmianiu prosiąt odpadkami restauracyjnymi jak również wprowadzaniu do chlewni świń, pochodzących z zagrod zapowietrzonych.

Objawy: Okres inkubacyjny wynosi przeciętnie od 14—33 dni. W wyjątkowych przypadkach może trwać kilka tygodni. Przede wszystkim ulegają chorobie prosięta po odsadzeniu od macyry, warchlaki; rzadziej starsze sztuki. Choroba występuje w 3 postaciach: ostrej, podostrej i przewlekłej. Postać podostrą i przewlekłą obserwuje się przeważnie u świń starszych.

1. Postać ostra: osłabienie, zmniejszony apetyt, temp. ciała do 40,5°C, zaparcie, wymioty, niepokój i bojaźń, silna wrażliwość skóry (przy dotknięciu skóry zwierzę reaguje kwikiem), skurcze i drżenie mięśni. Świnia wykonuje ruchy jedynie pod przymusem. Często zauważa się skręcenie głowy, wykręcenie ryja, zwieszanie

nie języka, wygięcie grzbietu ku ziemi, skłonność do pozycji siedzącej, nieruchomość oczu, przymusowe ruchy, jak nagłe zrywanie się, uderzanie głową o pobliskie przedmioty, albo osowiałość. Wśród wymienionych objawów, a czasem bez nich pojawiają się porażenia, albo szybko postępujące osłabienie, niepewny zadecykujący się chód, czołganie się na brzuchu, kompletne porażenie tylnych partii ciała z zanikiem odruchu rzepkowego, porażenie krtani, lekkie świąd skóry, wyjątkowo mały pęcherzykowy wyprysk skórny.

2. Postać podostra: Objawy niepokoju ustępują. Pojawia się sztywny i niepewny chód. Po przejściowym porażeniu może nastąpić mniej więcej w ciągu 8 dni wyzdrowienie.

3. Postać przewlekłą obserwowano przeważnie u świń starszych. Objawy porażenia mogą trwać tygodniami, a nawet miesiącami i występują na czoło objawów chorobowych. Nie zauważa się braku apetytu ani podwyższenia temperatury ciała. Śmiertelność dochodzi do 20%.

Zmiany anatomo-patologiczne: Makroskopowych zmian w ośrodkowym układzie nerwowym albo w ogóle się nie zauważa albo są bardzo nieznaczne, w postaci silniejszego ukrwienia, obrzęku odosobnionych wybroczyn. Ze zmian w innych narządach można wymienić zmiany pochodzenia wtórnego, jak przekrwienie a nawet niezbyt spojówki, przekrwienie błony śluzowej nosa, czasem małe wybroczyny. W płucach stwierdza się niekiedy stan zapalny, a nawet zgorzel wskutek zachłysnięcia. Czasem spotyka się zapalenie gardła, krtani. Prawie zawsze stwierdza się ostry niezbyt żołądka, rozległe płamiste przekrwienie rozpulchnionej błony śluzowej jelit, tworzenie się podłużnych, rzadziej poprzecznych fałdów oraz wybroczyny.

Zmiany histologiczne, które wielokrotnie decydują o rozpoznaniu choroby, występują pod postacią naczyń i okołonaczyńniczych nacieków, złożonych z komórek limfocytopodobnych i plazmatycznych.

Dalsze zjawiska dotyczące komórek zwojowych wyrażają się zmianami wstecznymi (zła bezwrażliwość substancji chromatofilnej, słabe barwienie się jąder, wodniczkwacenie) aż do rozpadu komórki włacznie, co zwykle łączy się z namnożeniem komórek glejowych (neuronophagia). U prosiąt zauważa się zwykle większe nasilenie zmian, zwłaszcza w rozrodcu, w którym stwierdza się wielokrotnie proliferację komórek glejowych oraz wyraźne zmiany wsteczne komórek zwojowych, pomimo braku wielokrotnie nacieków ko-

mórkowych. Typowe zmiany występują szczególnie w dolnych rogach rdzenia lędźwiowego.

Zwalczanie: Pomyślne wyniki uzyskiwano przez szczepienia Vakeyną karbolową (wg. Klobouka) i vakcyną formolową (Konstansky), wyprodukowaną z mózgu i rdzenia kręgowego chorych (przepasażowanych) prosiąt, jednak według otrzymanych wiadomości z terenu, szczepienia te nie dały pożądaných rezultatów.

DR M. LANOWSKI, Nacz. Wydz. Wet.

Gdańsk

W sprawie szczepień niezjadliwą szczepionką różycową Stauba

On vaccination with Staube's avirulent culture of *Erysipelothrix rhusiopathiae*.

Na terenie woj. gdańskiego w okresie wiosny i lata b.r. przeprowadzono ochronne szczepienie niezjadliwą kulturą różycową szczepu prof. Stauba, pochodzenia francuskiego. Ogółem zaszczepiono 5.978 szt. świń. Zaszczepione świnię poddano obserwacji celem zebrań danych koniecznych dla oceny wartości tych szczepień.

Szczepienia te przeprowadzono w 2-ch fazach:

1. Szczepienie doświadczalne, przeprowadzone na podstawie zarządzenia Ministerstwa Rolnictwa i R. R. z dnia 21. 3. 1947 r. Nr Wet. (2-III-8/23), zlecającego Spółdzielni Pracy „Serobion“ w Gdańsku równocześnie produkcję potrzebnej szczepionki.

2. Szczepienia masowe, przeprowadzone w pojedynczych powiatach na podstawie zarządzenia Wojewody gdańskiego z dnia 31 maja 1947 r. Nr Wet. Z. 1-2-a/19 w oparciu o zarządzenie Ministerstwa z dnia 23.5.47 r. Nr Wet. (2-1-10/33).

W pierwszej fazie zaszczepiono 1579 szt. Szczepiono świnię różnego wieku z wyjątkiem osesków, stosując dawki od 0,5—2 ccm. Do szczepień używano szczepionki produkcji Spółdzielni Pracy „Serobion“. Należy zaznaczyć, że w tym okresie produkcja tej szczepionki nie była jeszcze znaną w innych polskich zakładach produkcyjnych.

Na podstawie obserwacji wyników szczepień doświadczalnych wysunięto następujące wnioski:

1. Szczepionka stosowana w dawkach 0,5—2 ccm jest zupełnie nieszkodliwą dla świń szczepionych.

2. Reakcja poszczepienna — niezawsze widoczna — objawia się co najwyżej nieznacznym posmutnieniem i zmniejszonym apetytem na drugi dzień po szczepieniu, a po kilku godzinach mija bez śladu.

3. Maciory wysoko-prosne znoszą szczepienie bez żadnej szkody.

Ocena wartości uodparniającej szczepionki pozostawiono czasowi.

Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych — przyjmując za zadawalniające wyniki szczepień doświadczalnych przeprowadzonych na terenie woj. gdańskiego — zarządziło szczepienia ochronne szczepionką Stauba na terenie województw: gdańskiego, pomorskiego, poznańskiego, lubelskiego i wrocławskiego.

Ponieważ rozpoznanie schorzenia natrafia wielokrotnie na trudności, wskazane jest w każdym przypadku, przeprowadzenie badań histologicznych mózgu i rdzenia. W tym celu należy przesyłać mózg oraz rdzeń wraz z osłoną kostną do Państwowego Instytutu Weterynaryjnego w Puławach. (Wydział Anatomii Patologicznej). W porze letniej przesyłany materiał winien być owinięty w płótno przepojone 5—10% roztworem formolu.

Szczepienia te w woj. gdańskim zostały przeprowadzone na terenie 9 powiatów, przy czym ogółem zaszczepiono 4.399 szt.

Wyniki szczepień dokonanych szczepionką Stauba — zarówno w okresie doświadczalnym, jak i w okresie zarządzonych masowych szczepień — zostały w dniach 1, 2 i 3 września 1947 r. sprawdzone przez specjalnego delegata Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych na terenie pow. leborskiego i pow. starogardzkiego, gdzie większość tych szczepień była dokonana zarówno w majątkach P. N. Z., jak i u drobnych posiadaczy.

Wyniki przeprowadzonej kontroli przedstawiają się następująco:

1. Ustalono, że w powiecie leborskim w majątkach P. N. Z., gdzie wszystkie świnię w ilości 1094 sztuk w okresie 23—30.4.1947 r. zostały zaszczepione świeżo wyprodukowaną (nie starszą jak 10 dni) szczepionką Stauba, nie stwierdzono przypadków różycy świń. Stosowane dawki wynosiły od 0,5 — dla świń małych (o wadze do ok. 30 kg) i do 1 ccm dla świń cięższych.

W sąsiedztwie majątków P. N. Z. w międzyczasie panowała różycy wśród świń nieszczepionych.

2. W gminie Nowa Wieś, gdzie przeprowadzono 14 czerwca 1947 r. szczepienia świeżo przygotowaną niezjadliwą kulturą różycową (szczepionka Stauba) 386 sztuk, stanowiących własność drobnych posiadaczy, stwierdzono w okresie poszczepiennym przypadki różycy wyłącznie u sztuk nieszczepionych.

W jednym przypadku właściciel zagrody zgłosił, że zachorowały świnię szczepione. Po przeprowadzeniu na miejscu dochodzeń przez pow. lekarza wet. okazało się, że w tydzień po szczepieniu właściciel zagrody dokupił 2 warchlaki, które zachorowały na różycę. Jeden warchlak padł przed przybyciem pow. lekarza wet., 2-gi chory z objawami różycy pokrzywkowej, zaszczepiony leczniczo surowicą p. różycową, wyzdrowiał. Dwie świnię tej zagrody uprzednio szczepione szczepionką Stauba były wówczas zdrowe i później nie zachorowały.

3. W grom. Leczyca, gdzie w dniu 24.6.1947 r. zaszczepiono 111 szt. 14-to dniową szczepionką, stwierdzono u świń zaszczepionych zachorowania na różycę forma pokrzywkowa.